

**EEN FEMINISTISCHE ANALYSE
VAN DE RELATIE TUSSEN MAN EN VROUW
INDE ENGELSE ZEDENKOMEDIE VAN DE LATE ZEVENTIENDE EEUW**

Nancy Lyn Tippetts, *Sisterhood, Brotherhood, and Equality of the Sexes in the Restoration Comedies of Manners*, (New York etc.: Peter Lang, 1994), 216 p. (Sociocriticism, vol. 5) (ISBN 0-8204-2255-X)

Dat ook de literatuurwetenschap gevoelig is voor trends, blijkt uit de reeks studies, die vooral uit Angelsaksische hoek op ons afkomen en waarvan het onderwerp steevast in de categorieën New Historicism, post-kolonialisme of gender studies past. Behalve politieke en culturele correctheid lijkt in onze postmoderne tijden ook zoiets als kritische correctheid te bestaan.

En 'kritisch correct' is Nancy Lyn Tippetts, die in haar niettemin vrij interessante studie over de Engelse zedenkomedie ten tijde van de Restauratie, literatuurkritiek eveneens in een breder maatschappelijk kader plaatst, in hoge mate.

Met de Restauratie (van de Stuarts) wordt in de Engelse geschiedenis overigens de periode tussen 1660, toen een einde kwam aan het Protectoraat van Oliver Cromwell en diens zoon Richard en 1688, het jaar van de protestantse 'Glorious Revolution' bedoeld, een periode waarin achtereenvolgens Karel II, zoon van de in 1649 onthoofde Karel I, en zijn jongere broer, de openlijk katholieke Jacobus II, het koningschap uitoefenden.

De term 'Restoration comedy' dan weer, slaat op een vrij groot aantal zedenkomedies, die geschreven zijn tussen 1664, het jaar waarin *The Comical Revenge* van Sir George Etherege verscheen, en 1707 (*The Beaux' Stratagem* van George Farquhar) en getuigen van de frisse wind die na het einde van een puriteins en militaristisch bewind door het land waaide.

Het merkwaardige, aldus Nancy Lyn Tippetts, is dat al drie eeuwen lang de literatuurkritiek op de opvallende gelijkheid tussen man en vrouw in deze komedies wijst, en als bewijs hiervoor het vrije gebruik door beide partners van 'wit' - grappige, intelligente, maar toch enkel zuiver verbale hoogstandjes- aanhaalt.

Enmaal is aangetoond dat in deze komedies de maatschappij wel degelijk accuraat wordt weerspiegeld, dienen zich dan ook twee vragen aan, die tot op heden niet of onvoldoende werden gesteld. De eerste vraag is of de (mannelijke) critici het wel degelijk bij het rechte eind hebben, de tweede hoe in een strict patriarchale maatschappij vrouwen die zogezegde gelijkheid konden bereiken.

Ondanks de (eveneens nieuwe) veelheid aan karakters en plots, schrijft Tippetts, die in haar studie driëntwintig komedies van zes verschillende auteurs - behalve de al

genoemde Etheredge en Farquhar ook Willem Wycherley (*The Country Wife*), William Congreve (*The Way of the World*, *The Old Bachelor*), John Vanbrugh (*The Provok'd Wife*) en Aphra Behn- analyseert, valt op hoe steeds weer de nadruk op aan het huwelijk externe relaties wordt gelegd. Op relaties dus, waarin vooral vrouwelijke personages erin slagen, met de steun (of ondanks de tegenwerking) van lotgenoten van hetzelfde geslacht, een zekere zelfstandigheid te verwerven, die hen toelaat hun (potentiële) partner op basis van gelijkheid te benaderen.

Zo wijdt Tippetts achtereenvolgens een hoofdstuk aan wat ze 'zusterschappen' en 'broederschappen' heet en waarin ze aan de hand van de verhaallijnen relaties door geboorte (bij de vrouwen dus tussen biologische zussen, tantes en nichten, moeders en dochters), door de wet (schoonmoeders en schoondochters), door een gelijke sociale achtergrond en door beroep (meesteressen en meiden) onderscheidt.

Zusterschappen blijken in deze vergelijking overigens zoveel sterker te zijn dan broederschappen, dit omdat vrouwen gemakkelijker intieme ervaringen uitwisselen, hun relaties vaak hechter zijn en erin tegemoet gekomen wordt aan een persoonlijke behoefte. Stuk voor stuk elementen die een tegenwicht vormen voor de grotere bewegingsvrijheid waarover mannen in hun vaak echter onvermijdelijk hiërarchisch gekleurde broederschapsrelaties beschikken en waarin ze op die manier mee het slachtoffer zijn van een patriërchaat dat ze zelf hebben gecreëerd.

De literatuurcritici hebben, aldus Tippetts, het inderdaad bij het rechte eind gehad, dit voor zover het om specifieke en niet om algemene gelijkheid gaat, ze het private en niet het publieke leven betreft en ze louter psychologisch en niet fysiek wordt gezien. De gelijkheid die aldus wordt bekomen en enkel de individuele relaties geldt, hebben vrouwen evenwel uitsluitend aan de steun van hun seksegenoten te danken, iets wat diezelfde critici met hun nadruk op verbale aardigheidsjes, die niet meer dan een uiterlijke verschijningsvorm zijn, over het hoofd hebben gezien.

De originaliteit van deze studie bestaat er dus in dat het emancipatorisch belang voor vrouwen van weliswaar tot een kleine kring beperkte contacten met seksegenoten op een overtuigende wijze wordt aangetoond: als vrouwen diezelfde eenheid ook op een grotere schaal kunnen bereiken, kunnen ongetwijfeld ook op het bredere maatschappelijke en politieke vlak aanzienlijke resultaten worden geboekt.

Sisterhood, Brotherhood, and Equality of the Sexes in the Restoration Comedies of Manners is een vooral op het methodologische vlak knappe studie, waarin enkele beslist nieuwe inzichten worden geboden, maar die gezien de toch vrij aanzienlijke voorkennis die wordt vereist, enkel een beperkt en vooral sociologisch georiënteerd publiek kan aanspreken.